

For at sikre de grundlæggende frihedsrettigheder opstiller lovforslaget en række betingelser, som de kommunale regler for tildeling af tilskud m.v. skal opfylde, når det drejer sig om aktiviteter for børn og unge og undervisning, studiekredse og foredragsvirksomhed for voksne. Det beløb kommunalbestyrelsen afsætter, fordeles på 2 hovedområder:

- 1) Oplysningsforbund og andre kredse, der arbejder med undervisning m.v. for voksne.
- 2) Foreninger samt fritids- og ungdomsklubber.

Den enkelte kreds kan kun søge tilskud inden for ét af de to hovedområder. Inden for hvert hovedområde kan søges om tilskud til såvel undervisning m.v. som til lokaler og aktivitet. Kredsen bestemmer i videst muligt omfang selv, hvordan et modtaget tilskud skal anvendes.

Samtidig afsættes et beløb (som skal udgøre mindst 5 pct. af den samlede beløbsramme bortset fra de forventede lokaletilskud) for at give bedre mulighed og større frihed til fornyelse og tværgående arbejde.

Lovforslaget viderefører i vidt omfang gældende principper for anvisning af ledige, offentlige lokaler og udendørs anlæg og for tilskud til lokaler og lejrpladser.

Forpligtelsen til at give tilskud til folkeoplysende undervisning, fordragsvirksomhed og studiekredse fastholdes, og som noget nyt, men i overensstemmelse med næsten alle eksisterende kommunale støtteordninger for foreningslivet indføres en tilsvarende forpligtelse til at yde tilskud til folkeoplysende aktivitet for børn og unge samt en vis forpligtelse til at yde tilskud til aktiviteter i forbindelse med undervisning af voksne (f.eks. lærerløse timer) og en mulighed for at yde et tilskud til aktiviteter for voksne. Men inden for den af kommunalbestyrelsen fastlagte beløbsramme.

De hidtidige bestemmelser om fritidsundervisning tilrettelagt under hensyntagen til deltagerens handicap (»specialundervisning«), der bl.a. sikrer mulighed for etablering af små hold, er afløst af en forpligtelse for kommunalbestyrelsen til at yde et tredobbelt tilskud pr. deltagerstime i forbindelse med undervisning af personer med handicap i relation til undervisningen i et konkret emne.

De særlige regler i fritidsundervisningsloven om brevskeoler – herunder hjemlen til at brevskeoler kan betegne sig som statskontrollerede – og om fritidsundervisning for søfarende bortfalder. Der har ikke været ydet tilskud til brevskeoler i mange år, og fritidsundervisning for søfarende er af yderst begrænset omfang og må i øvrigt betragtes som en velfærdsforanstaltning, der ikke falder ind under denne lov.

De særlige regler om erhvervsmæssige kurser bortfalder og virksomheden kan fortsætte efter samme regler som den øvrige oplysningsvirksomhed for voksne. Det betyder bl.a., at kulturministeren ikke længere skal godkende undervisningsplanerne for denne undervisning.

Fritidsundervisningslovens regler om statslån til opførelse af bygninger til fritidsvirksomhed og tilskud til etablering af lokaler bortfalder.

De eksisterende nævn (fritidsnævn og voksenundervisningsnævn) foreslås erstattet af et fælles folkeoplysningsudvalg, som får betydelige beføjelser. Det har været magtpåliggende i forbindelse med lovforslaget at sikre, at de forskellige dele af folkeoplysningen ikke isoleres. En decentralisering og lokal forankring af folkeoplysningen forudsætter, at de enkelte dele eller områder af folkeoplysningen opfatter sig selv som dele af et fællesskab, dele af en helhed. En samtale på tværs af eksisterende skel, vaner og traditioner vil være nødvendig for, at folkeoplysningen kan medvirke til at skabe helhed og sammenhæng.

Lovforslaget fastholder stort set gældende regler for amtskommunale tilskud til amtsforeninger og for tilskud til folkeuniversitetsvirksomheden. For folkeuniversitetsvirksomheden tydeliggøres dog folkeuniversitetsudvalgets økonomiske og faglige ansvar for den samlede virksomhed, og der indføres deltagerbetaling ved kurserne. Med enkelte forenklinger og nogle tilføjelser, f.eks. tilskud til landsdækkende oplysningsforbund m.fl., fastholdes de nuværende statsopgaver over for landsorganisationer m.fl. for folkeoplysende virksomhed.

Folkeoplysende virksomhed

Det foreliggende forslag indebærer på flere områder et brud med hidtidige ordninger samt indførelse af nye og uvante begreber og formuleringer. De nye formuleringer har været nødvendige, dels fordi loven nu omfatter områder, som hidtil har været uden for loven, dels fordi lovens opbygning og tilskudssystem er ændret. Nogle af disse nye begreber forklares nærmere i det følgende.

Ifølge formålet skal loven sikre offentlig støtte til folkeoplysende virksomhed. Dette er den overordnede benævnelse for al den virksomhed, der hører under loven. Folkeoplysende virksomhed omfatter således bl.a. den virksomhed, som finder sted i børne- og ungdomsforeninger, fritids- og ungdomsklubber – hvad man i gældende lov benævner »fritidsvirksomhed for børn og unge«. Begrebet omfatter tillige gældende lovs fritidsundervisning for voksne samt folkeuniversitetsvirksomhed.

Men begrebet omfatter endvidere en række aktiviteter, som ikke har kunnet modtage tilskud i henhold